

Zarządzanie finansami miast na prawach powiatu

Małgorzata Dworakowska*

Streszczenie: Wymogi procesu zarządzania powinny być uwzględniane w działalności jednostek samorządu terytorialnego. W ramach tego procesu istotne jest zarządzanie środkami finansowymi, które oddziałuje na kondycję ekonomiczną samorządu. W funkcjonowaniu miast na prawach powiatu najważniejszym aspektem jest ich sytuacja finansowa. Obejmuje ona wielkość oraz strukturę dochodów i wydatków budżetu oraz relacje między nimi kształtujące deficyt budżetowy bądź nadwyżkę budżetową.

Celem artykułu jest omówienie elementów procesu zarządzania finansami w kontekście analizy i oceny ujmowanych w budżecie: dochodów i wydatków oraz deficytu lub nadwyżki łącznie dla wszystkich miast na prawach powiatu w Polsce w latach 2008–2012. Rozważania są prowadzone z uwzględnieniem wpływu tych wielkości na zarządzanie finansami w opisywanych jednostkach samorządu terytorialnego.

Słowa kluczowe: miasta na prawach powiatu, zarządzanie finansami, sytuacja finansowa

Wprowadzenie

Każda funkcjonująca organizacja powinna przestrzegać wymogów procesu zarządzania, które należy uwzględnić także w działalności jednostek samorządu terytorialnego. Proces zarządzania obejmuje cztery etapy: planowanie, organizowanie, kierowanie oraz kontrolowanie (Griffin 2004: 6). Podejmowane działania są skierowane na wszystkie typy zasobów organizacji – finansowe, ludzkie, rzeczowe i informacyjne. Priorytetem jest osiąganie celów sprawnie i skutecznie. W funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego specjalnego znaczenia nabiera zarządzanie środkami finansowymi, które oddziałuje na sytuację ekonomiczną samorządu.

Szczególnymi jednostkami samorządu terytorialnego są miasta na prawach powiatu (powiaty grodzkie), gdyż realizują zadania zarówno samorządu gminnego, jak i powiatowego. Ze względu na szeroki zakres wykonywanych obowiązków w ich działalności ważnym aspektem jest sytuacja finansowa, która musi być uwzględniana w zarządzaniu finansami tych jednostek. Obejmuje ona wielkość oraz strukturę dochodów i wydatków budżetu oraz relacje między nimi kształtujące deficyt budżetowy bądź nadwyżkę budżetową.

Celem artykułu jest wskazanie elementów procesu zarządzania finansami miast na prawach powiatu w kontekście analizy poszczególnych pozycji budżetowych. Główna uwaga skupi się na ocenie poziomu ujmowanych w budżecie: dochodów i wydatków oraz deficytu lub nadwyżki łącznie dla wszystkich miast na prawach powiatu w Polsce w latach 2008–

---

* mgr Małgorzata Dworakowska – Szkoła Główna Handlowa, Kolegium Ekonomiczno-Społeczne, al. Niepodległości 162, 02-554 Warszawa, e-mail: m-dworakowska@wp.pl

2012. Rozważania będą prowadzone z uwzględnieniem wpływu wskazanych wielkości na zarządzanie finansami w opisywanych jednostkach samorządu terytorialnego.

1. Elementy procesu zarządzania finansami miast na prawach powiatu

Zarządzanie finansami miast na prawach powiatu jest szczególnie istotnym i jednocześnie wielowątkowym obszarem analizy. Władze samorządowe muszą pamiętać o realizacji przypisanych powiatom grodzkim zadań oraz o zaspokajaniu zbiorowych potrzeb mieszkańców. Sprawne i skuteczne wykonywanie tych obowiązków wymaga zgromadzenia na ten cel środków finansowych i zarządzania nimi tak, aby interes wspólnoty samorządowej był zapewniony.

Zarządzanie finansami każdej jednostki samorządu terytorialnego to kompleksowe zarządzanie zasobami finansowymi, którego celem jest wykonanie założeń polityki finansowej samorządu, koordynacja realizacji tej polityki, monitorowanie oraz weryfikowanie wykorzystania zasobów finansowych i efektów podjętych działań (Jastrzębska 2009: 72).

Zarządzanie finansami miast na prawach powiatu obejmuje wiele istotnych elementów, wśród których na szczególną uwagę zasługują strona dochodowa i wydatkowa oraz kształtowanie się wyniku budżetowego. Te podstawowe elementy zarządzania finansami powiatów grodzkich zostały poddane szczegółowej analizie w dalszej części tekstu. Przedstawiając zagadnienie zarządzania finansami w miastach na prawach powiatu, można również badać zależności między rocznym i wieloletnim planowaniem budżetowym, wybór źródeł finansowania inwestycji i jego konsekwencje oraz rozważać problematykę krótko- i długoterminowej równowagi budżetowej wraz z polityką długu samorządu (Sierak 2011: 378). Te zagadnienia, ze względu na ograniczone ramy artykułu, pozostawiam jednak bez omówienia.

Gospodarka finansowa miast na prawach powiatu ma istotne znaczenie, gdyż determinuje rozwój innych dziedzin działania samorządu. Ponadto sytuacja finansowa powiatu grodzkiego jest źródłem informacji o potencjale rozwoju gospodarczego jednostki (Wojciechowski 2012: 234–235). Zarządzanie finansami bezpośrednio oddziałuje na jakość życia mieszkańców (Kozłowski 2012: 52). Te różnorodne i wieloaspektowe obszary wpływu zarządzania finansami powinny być uwzględniane w analizie sytuacji finansowej miast na prawach powiatu.

2. Dochody i wydatki budżetowe powiatów grodzkich

Dochody i wydatki to główne kategorie ujmowane w budżecie. Strona dochodowa warunkuje część wydatkową, co potwierdza, że oba strumienie są ze sobą powiązane.

Ze względu na ich specyfikę miastom na prawach powiatu przysługują dochody budżetowe zarówno gmin, jak i powiatów. W strukturze dochodów tych samorządów można wyodrębnić dochody własne oraz dochody uzupełniające, czyli transfery, które mogą pochodzić z budżetu państwa lub z budżetów innych podmiotów (np. dotacje celowe z funduszy celowych). Transfery dzielą się na subwencje ogólne oraz dotacje. Należy podkreślić, że źródłami dochodów, na które władze powiatu grodzkiego mają największy wpływ, są dochody własne. Były one dominującym źródłem dochodów do budżetu miast na prawach powiatu w latach 2008–2012 (tabela 1), przy czym ich udział na przestrzeni tych lat zmniejszał się z 69% w 2008 do 61% w 2012 r., co jest niepokojącą sytuacją, która utrudnia zarządzanie dochodami tych samorządów.

Tabela 1

Struktura dochodów wykonanych w miastach na prawach powiatu w latach 2008–2012 (%)

Wyszczególnienie	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
Dochody własne	69	66	64	63	61
Subwencje ogólne	21	23	22	22	22
Dotacje ogółem	10	11	14	15	17

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety jednostek samorządu terytorialnego*.

W ostatnich latach blisko jedną czwartą budżetu powiatów grodzkich stanowiły subwencje ogólne (od 21% w 2008 do 23% w 2009 r.). Ten typ transferu z budżetu państwa jest przyznawany według obiektywnych kryteriów, a co za tym idzie – władze samorządowe są pewne, że po spełnieniu określonych przesłanek środki z tego źródła będą im przekazane, co pozwala na wcześniejsze planowanie wykorzystania tych środków i zarządzanie nimi. Najmniejszy udział w całokształcie dochodów miast na prawach powiatu miały dotacje celowe, które są przydzielane samorządom na podstawie subiektywnych kryteriów, co powoduje, że władze jednostki nie wiedzą, czy otrzymają wsparcie z tego źródła, a to utrudnia zarządzanie finansami. Środki w ramach dotacji są przyznawane na realizację z góry określonych zadań i muszą być wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem określonym przez dotującego, w związku z tym samorząd nie może ich wydać na inne przedsięwzięcia, co również ogranicza możliwości zarządzania tymi pieniędzmi. Jako pozytywne należy traktować najmniejsze znaczenie dotacji ogółem w strukturze dochodów powiatów grodzkich, ale obserwuje się, analizując dane przedstawione w tabeli 1, że ten udział systematycznie w każdym roku zwiększał się (od 10% w 2008 do 17% w 2012 r.), co powinno skłaniać do podejmowania działań w kierunku zmiany tendencji na spadkową, aby polepszyć stan finansów powiatów grodzkich i podnieść możliwości zarządzania nimi.

Tabela 2

Struktura dochodów własnych wykonanych w miastach na prawach powiatu w latach 2008–2012 (%)

Wyszczególnienie	Lata				
	2008*	2009*	2010	2011*	2012*
1	2	3	4	5	6
Podatek dochodowy od osób prawnych	5,6	5,0	4,1	4,2	3,9
Podatek dochodowy od osób fizycznych	40,5	40,3	38,3	38,9	38,5
Podatek rolny	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Podatek od nieruchomości	15,8	17,1	17,7	18,0	18,7
Podatek leśny	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Podatek od środków transportowych	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
Podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Podatek od spadków i darowizn	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4
Podatek od czynności cywilnoprawnych	4,0	3,0	3,2	2,8	2,1
Opłata skarbową	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8

	1	2	3	4	5	6
Opłata eksploatacyjna		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Opłata targowa		0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Dochody z majątku		8,7	8,8	9,6	9,3	9,9
Pozostałe dochody		22,4	22,9	24,6	24,3	24,5

* W danym roku wartości nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety...*

Podstawową kategorią wśród dochodów miast na prawach powiatu są dochody własne, w szerokim rozumieniu obejmujące udziały w podatkach centralnych, na które władze samorządowe mają ograniczone możliwości oddziaływania, bo wielkości wpływów z tego tytułu w znacznej mierze zależą np. od koniunktury gospodarczej w kraju. Dlatego należne samorządom udziały: w podatku dochodowym od osób fizycznych i w podatku dochodowym od osób prawnych (tabela 2), mimo że razem stanowiły dość pokaźne źródło dochodów własnych (łącznie średniorocznie około 44% dochodów własnych), nie mogły być swobodnie planowane przez władze powiatu grodzkiego. Inne typy dochodów własnych z ich średniorocznym łącznym udziałem na poziomie 66% podlegały zdecydowanie większej możliwości kształtowania przez władze powiatu grodzkiego. Wśród nich najważniejsze były: podatek od nieruchomości¹ oraz dochody z majątku samorządu.

Subwencja ogólna przekazywana miastom na prawach powiatu ma na celu wyrównywanie dochodów tych samorządów. Jest świadczeniem bezzwrotnym i nieodpłatnym. Składa się z trzech zasadniczych części:

- oświatowej, która jest związana z realizacją przez powiat grodzki zadań dotyczących edukacji publicznej;
- wyrównawczej, która ma na celu ochronę najsłabszych ekonomicznie samorządów i może służyć ograniczaniu niedoborów finansowych w miastach na prawach powiatu nadmiernie obciążonych zadaniami;
- równoważącej², która zapewnia redystrybucję poziomą, gdyż biedniejsze samorządy dostają wsparcie od bogatszych.

Tabela 3

Struktura subwencji ogólnej wykonanej w miastach na prawach powiatu w latach 2008–2012 (%)

Wyszczególnienie	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6
Część oświatowa	91,5	90,2	90,9	91,9	92,6
Część wyrównawcza	0,7	0,8	1,1	1,1	1,1
Część równoważąca	6,4	6,5	6,1	5,1	4,2

¹ Miasta na prawach powiatu mają dużą swobodę w zakresie ustalania obniżonych stawek podatku od nieruchomości, co wpływa na poziom dochodów z tego źródła.

² Ta część subwencji ogólnej jest potocznie nazywana „janosikowym”, obecnie jesteśmy świadkami dyskusji na temat proponowanych przyszłych rozwiązań dotyczących funkcjonowania tego typu subwencji.

	1	2	3	4	5	6
Pozostałe (część rekompensująca oraz uzupełnienie subwencji ogólnej)		1,4	2,5	1,9	1,9	2,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety...*

Dominującą częścią subwencji ogólnej należnej miastom na prawach powiatu była część oświatowa z udziałem ponad 90% w każdym z przedstawionych lat (tabela 3). Udział części równoważącej w całości subwencji ogólnej stanowił od 4,2% w 2012 do 6,4% w 2008 r., a udział części wyrównawczej wyniósł około 1% w każdym z badanych lat. Należy podkreślić, że część oświatowa subwencji ogólnej, mimo że jest pokaźną sumą, często nie wystarcza na realizację wszystkich zadań oświatowych samorządu i ich wykonanie wymaga zapewnienia na ten cel środków z innych źródeł, co wprowadza ograniczenia w zarządzaniu finansami powiatów grodzkich.

Tabela 4

Struktura dotacji ogółem wykonanych w miastach na prawach powiatu w latach 2008–2012 (%)

Wyszczególnienie	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
Dotacje celowe na zadania z zakresu administracji rządowej	66,7	58,1	45,9	42,5	34,6
Dotacje celowe na zadania własne	25,4	20,8	18,8	13,8	12,2
Dotacje celowe na zadania realizowane na postawie porozumień z organami administracji rządowej	1,1	0,3	0,3	0,4	0,1
Dotacje celowe pozostałe	6,8	6,3	4,9	4,9	4,3
Dotacje § 200 i § 620	brak		30,1	38,4	48,8
Dotacje rozwojowe	brak		14,5	brak	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety...*

W latach 2008–2011 w strukturze dotacji ogółem najważniejszą rolę odgrywały dotacje celowe na zadania z zakresu administracji rządowej z największym udziałem w 2008 r. wynoszącym 66,7%. Udział tego typu dotacji wśród dotacji ogółem zmniejszał się na przestrzeni analizowanego czasu i w 2012 r. był prawie dwukrotnie mniejszy niż w pierwszym z badanych lat. W 2012 r. najbardziej znaczącym typem dotacji były dotacje § 200 i § 620³, dotyczące programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi lub płatności w ramach budżetu środków europejskich (Rozporządzenie Ministra Finansów z 2 marca 2010), które łączą się z realizacją inwestycji.

Pozyskane w ramach dochodów środki służą finansowaniu wydatków zarówno bieżących, jak i majątkowych powiatów grodzkich. Wśród wydatków dominowały w analizowanym czasie te o charakterze bieżącym (tabela 5), które za każdym razem były ponad trzykrotnie wyższe niż wydatki majątkowe.

³ Te typy dotacji zastąpiły dotacje rozwojowe obowiązujące w 2009 r.

Tabela 5

Struktura wydatków wykonanych w miastach na prawach powiatu w latach 2008–2012 (%)

Wyszczególnienie	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
Wydatki bieżące	77	77	78	79	80
Wydatki majątkowe	23	23	22	21	20

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety...*

Wydatki powiatów grodzkich podlegają swobodzie zarządzania przez władze samorządowe, ale nie mogą zredukować wydatków w określonych działach, np. w części „Oświata i wychowanie”, która szczególnie obciąża budżet samorządu (Skotarczak 2010: 16). W warunkach ograniczonych środków budżetowych nie można rezygnować z podejmowania samorządowych przedsięwzięć inwestycyjnych realizowanych z wydatków majątkowych. Są one praktycznie w całości przeznaczane na inwestycje samorządowe, które służą poprawie warunków życia mieszkańców oraz przyczyniają się do rozwoju jednostki, a także świadczą o długoterminowej perspektywie zarządzania finansami.

3. Wynik budżetowy w miastach na prawach powiatu

Relacja między ujmowanymi w budżecie dochodami i wydatkami jest źródłem informacji o wypracowanym wyniku budżetowym powiatu grodzkiego. W latach 2008–2012 zarówno dochody budżetowe, jak i wydatki budżetowe zwiększały się (tabela 6), przy czym w każdym roku wydatki były wyższe niż dochody, co stało się przyczyną ujemnego wyniku budżetowego w tych samorządach.

Tabela 6

Relacje między wykonanymi dochodami a wydatkami oraz wynik budżetowy w miastach na prawach powiatu w latach 2008–2012 (mln zł)

Wyszczególnienie	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
Dochody budżetowe	49 444	50 328	53 886	56 860	61 247
Wydatki budżetowe	51 172	56 201	58 954	61 510	63 731
Wynik budżetowy	-1 728	-5 873	-5 068	-4 650	-2 484

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety...*

Zestawienie dochodów i wydatków budżetowych miast na prawach powiatu daje informację o występującym w każdym roku deficycie budżetowym bądź nadwyżce. Warto pamiętać, że pojawienie się nadwyżki budżetowej nie jest przejawem właściwie prowadzonej gospodarki finansowej i może świadczyć o złym zarządzaniu finansami samorządu, gdyż obecność nadwyżki budżetowej może być np. wynikiem niezrealizowania wszystkich zadań. Występowanie deficytu budżetowego zaś będzie potwierdzać, że samorząd nie jest w stanie

realizować wszystkich zadań z własnych środków budżetowych i musi korzystać ze źródeł zwrotnych. Obecność ujemnego wyniku budżetowego może być też skorelowana ze skalą działalności inwestycyjnej powiatów grodzkich.

Tabela 7

Miasta na prawach powiatu według wyniku budżetowego w latach 2008–2012

Wyszczególnienie	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
Z deficytem budżetowym	45	63	59	55	43
Z nadwyżką budżetową	20	2	6	10	22

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety...* oraz Głównego Urzędu Statystycznego, *Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2011*.

Wśród miast na prawach powiatu⁴ w analizowanym czasie przeważały te jednostki, które kończyły rok budżetowy deficytem (tabela 7). Było ich od 43 w 2012 do 63 w 2009 r., kiedy prawie 97% powiatów grodzkich miało deficyt budżetowy na koniec roku. Taki rezultat na koniec 2009 r. był związany z pogorszeniem koniunktury gospodarczej oraz coraz bardziej zauważalnymi w Polsce skutkami kryzysu ekonomicznego, który zaczął oddziaływać również na finanse samorządowe. Od 2009 r. jest widoczny spadek liczby miast na prawach powiatu z deficytem budżetowym (z 63 do 43 w 2012 r.), a wzrost liczby jednostek z nadwyżką budżetową (od 2 do 22 w 2012 r.).

W strukturze zobowiązań miast na prawach powiatu (tabela 8) dominowały w każdym z badanych lat kredyty i pożyczki z udziałem ponad 84%, kolejne były papiery wartościowe z maksymalnym udziałem prawie 15% w 2011 r. Mało znaczące były natomiast zobowiązania wymagalne, które nie osiągnęły nigdy 1%, co potwierdza, że powiaty grodzkie na bieżąco regulują swoje zobowiązania.

Tabela 8

Zobowiązania miast na prawach powiatu według tytułów dłużnych w latach 2008–2012 (%)

Wyszczególnienie	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
Papiery wartościowe	8,4	14,2	14,2	14,9	14,2
Kredyty i pożyczki	91,2	85,6	85,3	84,7	85,6
Zobowiązania wymagalne	0,4	0,2	0,5	0,4	0,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów, *Budżety...*

⁴ W latach 2008–2012, w każdym roku, w strukturze jednostek samorządu terytorialnego było po 65 miast na prawach powiatu. Od 1 stycznia 2013 r. status miasta na prawach powiatu uzyskała sześćdziesiąta szósta jednostka – Wałbrzych.

Dane o występującym deficycie bądź nadwyżce stanowią źródło informacji o sposobie zarządzania pieniędzmi powiatu grodzkiego. Niezależnie od wyniku budżetowego należy sprawdzać przyczyny jego wystąpienia, ponieważ one wpływają na właściwe zarządzanie finansami jednostki.

Podsumowanie

Finanse są podstawą realizacji zadań publicznych przypisanych miastom na prawach powiatu, dlatego zarządzanie nimi jest istotnym obszarem funkcjonowania tych samorządów. Informacje o stanie finansów miast na prawach powiatu stanowią podstawę kompleksowej oceny działalności samorządu, a realizowane wydatki będą wskazywać na możliwości rozwojowe tych jednostek.

Dla powiatów grodzkich charakterystyczne było to, że w latach 2008–2012 występowała korzystna struktura dochodów, w której przeważały dochody własne nad transferami z budżetu państwa, co usprawniało zarządzanie finansami tych jednostek. Wśród wydatków miast na prawach powiatu dominowały te o charakterze bieżącym, co nie było pożądanym rozwiązaniem, gdyż tylko wydatki majątkowe przyczyniają się do realizacji długoterminowej perspektywy zarządzania finansami. Ponadto zarządzanie finansami miast na prawach powiatu powinno uwzględniać dążenie do zrównoważenia budżetu w długim okresie, a w każdym z analizowanych lat wystąpił deficyt budżetowy. Reasumując, należy stwierdzić, że w wymienionych tu obszarach istotne jest zarządzanie finansami, aby realizować długofalowe cele samorządu.

Literatura

- Główny Urząd Statystyczny, *Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2011*.
- Griffin R.W. (2004), *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jastrzębska M. (2009), *Zarządzanie długiem jednostek samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa.
- Kozłowski W. (2012), *Zarządzanie gminnymi inwestycjami infrastrukturalnymi*, Difin, Warszawa.
- Ministerstwo Finansów, *Budżety jednostek samorządu terytorialnego*.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, DzU 2010, nr 38, poz. 207.
- Sierak J. (2011), *Zarządzanie finansami jednostek samorządu terytorialnego w warunkach kryzysu*, w: *Nowe zarządzanie finansami publicznymi w warunkach kryzysu*, red. S. Owsiak, PWE, Warszawa.
- Skotarczak T. (2010), *Miasta na prawach powiatu – problemy zarządzania z uwzględnieniem sytuacji finansowej*, w: *Zarządzanie miastem: studium ekonomiczne i organizacyjne*, red. M.J. Nowak, T. Skotarczak, CeDeWu, Warszawa.
- Wojciechowski E. (2012), *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*, Difin, Warszawa.

FINANCE MANAGEMENT IN CITIES WITH DISTRICT RIGHTS

Abstract: Requirements of the management process ought to be included in the activity of self-government units. An important aspect of this process is the management of finances, which affects the economic standing of self-governments. Financial standing is crucial to the functioning of cities with district rights. This includes

the volume and structure of budget income and spending, as well as relations between them which determine budgetary deficit or surplus.

The objective of this article is to discuss the elements of finance management process in the context of the analysis and assessment of the following budget items: income and expenses and deficit or surplus, collectively for all cities with district rights in Poland in the years 2008–2012. These considerations shall take into account the effect of these figures on finance management in self-government units concerned.

Keywords: cities with district rights, finance management, financial standing

Translated by Małgorzata Dworakowska

